HSY

30.09.2011 507/00/02/023/2011

Helsingin kaupunki
Helsingin kaupungin kirjaamo
PL 10
00099 Helsingin kaupunki

Lausuntopyyntönne Khs 2011-1236 / 61

LAUSUNTO HELSINGIN EKOLOGISESTI KESTÄVÄN RAKENTAMISEN OHJELMASTA 2012 - 2018 B INFRARAKENTAMINEN

Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymän kaikilla toiminnoilla on liittymäkohtia Helsingin ekologisesti kestävän rakentamisen ohjelmaan, joten siinä tulee ottaa huomioon koko HSY:n toiminta, eikä rajoittua HSY:n vesihuoltoon.

Erityisesti toimijatahojen roolin ja tehtävien kuvauksessa kohdassa 10.12 lienee ollut tarkoitus esittää koko HSY-kuntayhtymän tehtäviä. HSY-kuntayhtymän ja HSY:n vesihuollon roolit on kuitenkin tekstissä joiltain osin kuvattu ristiriitaisesti. Tekstissä on lisäksi käytetty termiä "HSY Vesi", joka tulee korvata uudella, tällä hetkellä käytössä olevalla termillä "HSY:n vesihuolto."

Vesihuolto

Tulvariskien hallinnan tilanne ja muutosskenaariot on kuvattu ekologisesti kestävän infrarakentamisen ohjelmassa. Tulvariskejä koskeva toimenpideohjelma varsinkin ohjelman ylläpitovaiheessa vuosina 2012-2018 voisi olla kattavampi ja kokonaisvaltaisempi. Helsingin tulvariskialueiden tulvaluokitukset ja niiden perusteet puuttuvat ohjelmasta.

Tulvastrategiaan liittyvä viestintä on tärkeää myös riskienhallinnan näkökulmasta, mistä olisi syytä olla maininta tulvariskeihin liittyvässä toimenpideohjelmassa. Tulvareittien suunnittelu merkittävänä sadetulvien ennaltaehkäisykeinona olisi syytä lisätä ohjelman kappaleeseen 6.1, jossa on lueteltu keinoja ja toimenpiteitä suunnittelun ekologisuuden ja elinkaariohjauksen lisäämiseksi.

Elinkaariohjauksen ja ekologisuuden kannalta tärkeä korjausten minimointinäkökulma esim. kanavien ja tunneleiden osalta on tuotu esiin tekstin luvussa 6, suunnittelu. Samaan asiaan liittyen olisi syytä mainita, että kadunrakennustyöt tulisi tehdä hyvin synkronoidussa aikataulussa, jotta toistuvilta katujen auki kaivamisilta ja täytöiltä vältytään. Tämä on myös kustannuskysymys ja katujen käyttäjien kannalta tärkeä laatu- ja ympäristökysymys.

Ohjelmatekstissä on käsitelty jäteverotukseen mahdollisesti tulevia muutoksia. Valtiovarainministeriön asettaman jäteverotuksen kehitystyötä tekevän selvitystyöryhmän esityksen mukaan biojätteen ja puhdistamolietteen käsittelyalueet tulisi jättää jäteverotuksen ulkopuolelle. Tämä voi kannustaa

30.09.2011 507/00/02/023/2011

biojätteen ja puhdistamolietteen jalostamiseen multatuotteiksi tai muuhun hyötykäyttöön, mikä on ekologisesti kestävä ratkaisu sekä myös HSY:n tavoitteiden mukaista.

Pohjavesialueiden suojelusuunnitelma ja pohjavesialueille laadittu rakentamistapaohje ovat esillä Helsingin ekologisesti kestävän rakentamisen ohjelmassa, mikä on tärkeää. Helsingin alueella on useita merkittäviä pohjavesialueita.

Pohjavesialueille laadittu rakentamistapaohje on hyvin tarpeellinen. Tiivistyvässä kaupunkiyhteisössä rakennetaan merkittävässä määrin myös pohjavedenpinnan alapuolelle, jolloin riittävät toimintaohjeet koskien esimerkiksi materiaalivalintoja, maankaivua ja täyttöä, rakenteiden pohjavahvistustöitä ja viemäröintiä korostuvat entisestään. Pohjavesien suojelua ja maaperän pilaantumisen ehkäisyä voisi painottaa ohjelmassa vielä enemmän.

Ohjelmassa (s. 90) on lueteltu uhkatekijänä mm. selkeän ohjeistuksen puute massojen läjitysten osalta. Massojen optimointia ja logistiikkaa on mahdollista kehittää omalla suunnittelulla sekä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

Asukasnäkökulman huomioonottaminen Helsingin kaupungin hulevesistrategiassa on tärkeää. Asukkaan näkökulmasta tarkasteltuna kaupunkiorganisaatio on yksi toimija, joten hulevesiin liittyvissä ongelmissa asukkaan pitäisi voida ottaa yhteyttä ns. yhden luukun periaatteella, vaikka hulevesivastuut onkin jaettu kaupungin organisaatiossa useille toimijoille. Asukasnäkökulma on syytä lisätä hulevesistrategiaa käsittelevään tekstiin.

Helsingin kaupungin ekologisesti kestävän rakentamisen ohjelmassa kohdassa tulvastrategia esitetään kehittämistoimenpiteenä mm. maanalaisten tilojen kartoittaminen ja kaupungin organisaatioiden yhteistyön lisääminen. Todettakoon, että HSY on kartoittanut vesihuollon toiminnan kannalta riskialttiitten maanalaisten julkisten tilojen kuntoa Helsingissä, ja kartoitusten tuloksena on laadittu toimenpideohjelmat. Maanalaisten tilojen riskienhallinnassa on lisätty yhteistyötä eri toimijoiden välillä.

Jätehuolto

Luku 2.12 tulee päivittää jäteverolain 1126/2010 mukaiseksi.

Vantaan Energia Oy:n Långmossebergenin jätevoimala aloittaa toimintansa vuonna 2014. Voimalaitos tuottaa vuodessa noin 50 000 tonnia pohjakuonaa. HSY poistaa kuonasta metallit ja seuraa kuonan laatua. Kuonia voidaan hyödyntää esim. pyöräteiden pohjarakenteissa, valleissa, meluesteissä tai muissa vastaavissa rakennuskohteissa. HSY pitää ympäristöllisesti tärkeänä, että kuonat voidaan hyödyntää lähellä syntypaikkaa pääkaupunkiseudun rakennuskohteissa. Kuonien hyötykäyttö on erittäin kehittynyttä mm. Tanskassa ja Hollannissa.

30.09.2011 507/00/02/023/2011

HSY uudistaa kierrätyspisteitä yhdessä kuntien ja tuottajayhteisöjen kanssa. Tavoitteena on aikaansaada yhdenmukaiset keräysastiat ja selkeät vastuut kunnossapidosta.

Ilmanlaatu

Ohjelma on hyvin laaja ja monipuolinen. HSY katsoo, että se kokonaisuutena edistää ilmanlaadun parantamista Helsingissä ja tukee pääkaupunkiseudun ilmansuojeluohjelmien toteuttamista.

HSY pitää toimenpiteitä 5.1.1 ja 5.1.2 ilmanlaadun kannalta merkittävinä. On tärkeää, että ilmanlaatuun liittyvät kysymykset otetaan huomioon jo suunnittelun varhaisessa vaiheessa. Tärkeää on myös, että ilmanlaatuvaikutukset ja niiden arviointi tulevat kirjatuiksi kaavaselostukseen.

Ilmanlaadun kannalta keskeisiä ovat lisäksi mm. toimenpiteet, joiden tavoitteena on edistää kaavoituksessa kaupunkirakenteen tiiviyttä, julkista liikennettä, pyöräilyä sekä jalankulkua. Yhdyskuntarakenteen tiivistämisessä on kuitenkin huolehdittava siitä, että ei luoda rakenteita, jotka ovat ilmansaasteiden sekoittumisen ja laimenemisen kannalta epäedullisia (esim. katukuilut). Kevyen liikenteen väylien suunnittelussa ja sijoittelussa on huomioitava ilmansaasteille altistuminen pyrittävä siihen, että ne sijoitetaan riittävän etäälle vilkasliikenteisistä väylistä. Kohdassa 5.4.2 on maininta uudisrakentamisen ja satamien toiminnan ja sijoittumisen välisistä haasteista (sijaintiedellytys ja meluhaitta). Satamien toiminnalla on suuri vaikutus myös lähialueen ilmanlaatuun ja ilmanlaatuvaikutukset tulisi kirjata tekstiin siinä kuin meluhaittakin.

Rakennustyömaiden ja katujen pölyäminen sekä työkoneiden ja kaluston päästöjä koskevia toimenpiteitä on esitetty niin suunnittelussa (luvut 5 ja 6) rakentamisessa (luku 7) kuin käytössä ja ylläpidossakin (luku 8). HSY pitää niitä ilmanlaadun kannalta hyödyllisinä ja kattavina. Kuitenkin kohdassa 6.2, jonka otsikko on " Vähennetään melua, tärinää, pölyä ja jätteitä suunnitelmien avulla", ei pölystä ole mitään mainintaa itse toimenpiteissä. On tärkeää tunnistaa työmaata ympäröivän alueen herkkyys paitsi melulle ja tärinälle, myös pölylle ja muille ilmansaasteille. Samoin on tärkeää tunnistaa katujen ja joukkoliikennelinjojen suunnittelussa vaikutukset ilmanlaatuun ja mahdollisuudet haittojen vähentämiseksi. Suunniteltaessa hiljaisten päällysteiden käytön lisäämistä on otettava huomioon niiden vaikutukset hiukkaspäästöihin.

Ilmastonmuutoksen sopeutuminen

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen on huomioitu ohjelmassa hyvin. HSY pitää tärkeänä, että ohjelmassa on esitetty toimenpiteitä kaavoituksen varautumiseen ilmastonmuutokseen ja sään ääri-ilmiöihin ja että myös ylläpitovaihe on otettu huomioon.

30.09.2011 507/00/02/023/2011

Teknisiä korjausehdotuksia

Ekologisesti kestävän infrarakentamisen ohjelma on jaettu rakenteellisesti kolmeen pääosaan: ohjelman taustat ja ohjelman sisältöön vaikuttavat tekijät, ekologisesti kestävän rakentamisen toimenpideohjelma sekä nykytilan kuvaus ja analyysi ekologisten näkökohtien huomioon ottamisesta tarkasteltuna sekä Helsingin kaupungin että sen virastojen toiminnan kautta. Ohjelman pääosien sisällysluettelon loogista järjestystä voisi harkita muutettavaksi. Nykytilan kuvaus ja analyysi voisivat olla julkaisussa ennen toimenpideohjelmaa.

Ympäristönäkökulmien vaikuttavuusanalyysi (kuva 2): Happamoituminen ja alailmakehän otsonin muodostuminen ovat laajoja alueellisia ilmanlaadun ongelmia. Kaukokulkeumalla on niihin suuri vaikutus. Paikallisin toimenpitein niihin on vaikea vaikuttaa, joten ne voisi jättää pois kuvasta 2. Näin tarkastellut näkökulmat olisivat paremmin tasapainossa ja ilmanlaadun suorat terveysvaikutukset saisivat lisää painoa.

Kohta 2.9. on otsikoitu Kansallisia ilmastonmuutokseen liittyviä toimia. Luvussa käsitellään lähinnä ilmastonmuutokseen sopeutumista. Kansallinen ilmasto- ja energiastrategia mainitaan luvussa, mutta vain sopeutumisen yhteydessä. Kansallinen ilmasto- ja energiastrategia (2008) on kuitenkin sopeutumisstrategian ohella keskeinen strategia EkoRak –ohjelman osalta ja se olisi hyvä mainita omana kohtanaan, sillä se ohjaa kansallisella tasolla ilmastonmuutoksen hillintätoimia. Lisäksi Valtioneuvoston tulevaisuusselonteko ilmasto- ja energiapolitiikasta (2009) viitoittaa tietä kohti vähäpäästöistä Suomea vuonna 2050.

Kohdassa 2.9. viitataan Haanpää et al 2009 julkaisuun kerrottaessa Suomen Ilmastonmuutoksen kansallisesta sopeutumisstrategiasta. Parempi viite olisi kuitenkin itse strategia: Marttila ym. 2005. Ilmastonmuutoksen kansallinen sopeutumisstrategia. Maa- ja metsätalousministeriö, MMM:n julkaisuja 1/2005 (saatavissa myös verkosta www.mmm.fi/sopeutumisstrategia.) Samoin tulisi viitata suoraan Suomen kansallinen ilmasto- ja energiastrategiaan (2008) Haanpää et al julkaisun sijasta. Kuva 4:n kuvion tarkoituksena on kuvata eri tasoilla tehtäviä sopeutumiseen liittyviä toimia, suunnitelmia ja ohjelmia ja pääkaupunkiseudun sopeutumisstrategian suhdetta niihin. Pääkaupunkiseudun sopeutumisstrategiatyön yhtenä tarkoituksena onkin tunnistaa seudulla tehtäviä ilmastonmuutoksen sopeutumiseen liittyviä ohjelmia ja suunnitelmia ja välttää päällekkäisyyksiä.

READNET -hankkeessa kartoitettiin alueellisen tason ilmastonmuutokseen sopeutumiseen liittyviä toimintamalleja ym. eikä varsinaisesti kansallisen tason toimia, kuten luvun otsikossa esitetään.

Kohta 5.1 Toimenpide 1: viitataan HEKO2-työkaluun liitteessä 12. Liitettä 12 ei kuitenkaan aineistossa ole.

Luvussa 10.12 HSY:n Jätehuollon osalta tekstiin voisi lisätä seuraavan: HSY:n jätehuollon toimiala järjestää asuinkiinteistöjen ja julkishallinnon jätehuollon

30.09.2011 507/00/02/023/2011

pääkaupunkiseudulla, hoitaa hyötyjätteiden ja vaarallisten jätteiden keräyksen, antaa muun muassa lajittelua ohjaavat jätehuoltomääräykset sekä vastaa Sortti-asemista. Ämmässuon jätteenkäsittelykeskuksessa Espoossa toimii pääkaupunkiseudun ainoa yhdyskuntajätteen kaatopaikka sekä biojätteen käsittelylaitokset.

Liite 11, s. 122, Julia 2030 -hanke on ilmastonmuutoksen hillintähanke. Julia 2030 ei ole sopeutumisstrategiahanke, eikä sopeutumisstrategiaa myöskään tehdä Keravalle ja Kirkkonummelle. Kohdan ensimmäisen kappaleen kaksi ensimmäistä lausetta tulisikin poistaa virheellisinä. Ensimmäisen kappaleen viimeisessä lauseessa viitataan Pääkaupunkiseudun ilmastostrategiaan (2007), mutta tämä ei käy tekstistä ilmi. Julia 2030 hankkeen verkkosivuilla on kerrottu hankkeesta lyhyesti, ja ne olisivatkin hankkeesta paras lähdeviite käytettäväksi power point esitysten sijaan http://www.hsy.fi/julia2030/Sivut/Julia2030etusivu.aspx

Julia 2030 hanketta käsittelevän kohdan (s. 122) kolmen ensimmäisen kappaleen teksti käsittelee pääosin Pääkaupunkiseudun sopeutumisstrategian valmistelua. Sopeutumisstrategian valmistelu on yksi Julia 2030 hankkeen osaprojekti, mutta koska Julia 2030 -hankkeessa pääosin kehitetään työkaluja ilmastonmuutoksen hillinnän tueksi, olisi selkeämpää, että sopeutumisstrategia otsikoitaisiin omaksi kohdakseen, mikäli sitä halutaan raportissa esitellä. Omaa otsikkoa sopeutumisstrategialle puoltaa sekin, että vain osa strategiatyöstä liittyy Julia 2030 -hankkeeseen. Sopeutumisstrategiaa on esitelty HSY:n sivuilla ja sieltä löytyvät myös sekä julkaistu taustaraportti (HSY 2010), että sopeutumisstrategian luonnos 13.12.2010, joita voi käyttää viitteenä sopeutumisstrategiaan power point esitysten sijasta.

Helsingin seudun ympäristöpalvelut -kuntayhtymä

Raimo Inkinen
toimitusjohtaja

JAKELU Helsingin kaupunki

TIEDOKSI HSY:n kirjaamo